

Introduksjon videografi

Gustav Erik Gullikstad Karlsaune

førstelektor

Institutt for arkeologi og religionsvitenskap, NTNU, Trondheim

erik.karlsaune@hf.ntnu.no

Dagrun Astrid Aarø Engen

MA i religionsvitenskap, NTNU, Trondheim

dagrun.aaa.engen@gmail.no

Begrepet *videografi* introduserer en relativt ny metode i samfunnsvitenskap. Videoopptak kan i dag alle og enhver gjøre. Det fins også allerede en uoversiktlig mengde av dette i det ukjente antall kameraer som er i bruk i den tiltagende overvåkingen av dagliglivet i våre samfunn. Vi har fått et nytt interessant forskningsmateriale i tillegg til det vi har av data i form av tall, tekst og audioopptak. Men dermed har vi også fått et nytt problem: Hvordan skal dette visuelle materialet analyseres?

Det er dette spørsmålet artikkelen forsøker å gi et svar på, både i sine forslag til en systematisk framgangsmåte, en metode, og i en begynnende refleksjon over dette materialet og denne framgangsmåten vitenskapelig sett, en metodologi. Artikkelen bruker det som etter hvert et blitt kalt ”konstruktivisme” som sosiologisk og vitenskapsteoretisk referanseramme. Begrepet er flertydig, og forfatteren refererer derfor spesifikt til Berger og Luckmann – og Schütz, og med ham dermed også til Weber og Husserl. Det er Schütz’ formidling av Webers forståelse av sosiologi, smeltet sammen med (vesentlige sider ved) Husserls utforming av fenomenologi og begrepet *Livsverden* som er utmyntet i Berger og Luckmanns ”social construction of reality”.

Weber definerer sosiologien ut fra samhandling som kjernen i sosialt liv. Videoopptak synes særlig velegnet til å kunne fange inn samhandling i hele sin bredde. Weber legger imidlertid til, i sin definisjon, at det er meningen bygd

inn i samhandlingen som er det sosiologien primært må fokusere på. All handling som er rettet inn mot de andre i en situasjon (også det å avholde seg fra en handling) uttrykker en mening. Meningen er noe medaktørene griper (begriper) ved å forstå. Det er denne korrespondansen av mening og forståelse i samhandlingen sosiologen må gripe (begripe) ved å forstå – utformet som en systematisk framgangsmåte i metoden *Verstehen, fortolkning*.

Det fins allerede fagdisipliner som har utviklet ulike metoder for å analysere en forståelse av ulike sider ved samhandling. *Dialog- eller konversasjonsanalyse* har raffinerte hjelpemidler i dokumentasjonen av sine analyser av kommunikasjon. Det gjelder den rent verbale, lingvistiske, siden ved den, men også andre meningsbærende elementer, de paralingvistiske som intonasjon, gester, mimikk, pauser, latter, etc. *Hermeneutikk* er ”fortolkningskunst” i klassisk utgave, men i nyere utgaver fortsatt lys levende og aktiv i utforming av fortolkningsmetoder. *Etnografien* retter seg mot å forstå den kulturen som styrer et samfunn, og den har utviklet sine redskaper for å formidle det.

Videografien forsøker å utnytte de metodene som er utviklet i alle disse tre fagdisiplinene i sitt arbeid med å analysere nitidige empiriske observasjoner av alle sider av det visuelle materialet som dokumenterer en samhandlingssituasjon.

En slik sammensatt metodebruk vil kunne ende opp i en ”multimodalitet” som gir en stykkevis forstått sosial situasjon og et fragmentert bilde av det sosiologiske forskningsfeltet. Artikkelforfatteren ønsker å unngå dette ved å framholde en holistisk analyse. I praksis skjer det ved at videografien fastholder det integrerende teoretiske perspektivet vi finner i ”The Social Construction of Reality”. Grunnlaget der er den analysen av hverdagslivet som Schütz gjorde ved hjelp Husserls livsverdensbegrep. Luckmann misliker begrepet ”konstruktivisme” så vel som ”fenomenologisk sosiologi”. Selv vil han si: Dette er ”fenomenologisk fundert sosiologi”.

I realiteten er Thomas Luckmann en av pionerene i bruken av videomateriale i empirisk arbeid i sosiologi. Han startet med analyse av slikt materiale allerede omkring 1970. Den gang var en slik analyse åpenbart ikke forårsaket av det enkle i å gjøre et videoopptak. For Luckmann var dokumentasjonen av samhandling i denne typen visuelt materiale den metodiske konsekvensen i empiri og den metodologiske konsekvensen i analyse i den fenomenologisk funderte sosiologien. Det er denne tankegangen vi finner igjen i denne artikkelen om videografi av Hubert Knoblauch.